

Élt egyszer az Amerikai Egyesült Államokban, egy sor ideiglenes lakcímen egy indiai származású, élemedett korú és hanyatló szellemi erejű utazó ügynök, aki imádott bambán televíziót nézni, ezért életéből túl sok időt töltött el olcsó motelszobák sárga fényében, csak tévézett mértéktelenül, és ennek következtében az agykárosodás egy sajátos formájától szenvedett. Falta a reggeli műsorokat, a nappali műsorokat, a késő esti talkshow-kat, a szap-

Salman Rushdie 35

## QUICHOTTE\*

(részlet)

panoperákat, a szitcomokat, a játékfilmeket, a kórházi sorozatokat, a bűnügyi sorozatokat, a vámpír- és zombisorozatokat, az atlantai, New Jersey-i, Beverly Hills-i és New York-i háziasszonyokról szóló tévéjátékokat, a szállodatulajdonos hercegnők meg az álsahok románcait és civakodásait, a boldog meztelenkedéstől híressé vált egyének ugrabugrálását, a fiatalokat, akik tizenöt perc hírnévre tettek szert a közösségi médiában, mert harmadik mellet ültették be maguknak, vagy kivetették az alsó bordájukat, amitől a Mattel cég Barbie babáira hajazó lehetetlen alakjuk lett, vagy mert óriás pontyot tudtak fogni festői környezetben, miközben csak a legapróbb bikinit viselték; valamint a dalversenyeket, a szakácsversenyeket, az üzleti ajánlatokért folytatott versenyeket, az üzleti állásokért folytatott versenyeket, a távirányított járműszörnyek között folyó versenyeket, a divatversenyeket, az nőtlenek és hajadonok kegyeiért folytatott versenyeket, a baseballmeccseket, a kosárlabdameccseket, a futballmeccseket, a birkózást, a kickbox-viadalokat, az extrém sportos műsorokat és persze a szépségversenyeket. („Hokit” nem nézett. Az ő etnikumához tartozó és ifjúságukat a trópusokon töltött embereknek a hoki, amelyet az Egyesült Államokban átneveztek „gyephokira”, fűvön játszott játék volt. A jégen játszott hoki az ő véleménye szerint a gyepen való korcsolyázással volt képtelen módon egyenértékű.)

Annak következtében, hogy szinte teljesen elmélyedt a neki kínált anyagban – a régi időkben a katódsugaras képcső, ma pedig a lapos, folyadékkristályos, plazma- és organikus fénykibocsátó diódás képernyő révén –, áldozatául esett annak az egyre szélesebb körben uralkodó pszichikai rendellenességnek, amelyben az igazság és a hazugság közti határ elmosódik és bizonytalanná válik, ezért időnként azon kapta magát, hogy nem tudja megkülönböztetni egyiket a másiktól, a valóságot a „valóságtól”, és kezdett magára úgy gondolni, mint annak a képernyőn túli, képzeletbeli világnak a természetes polgárára (és lehetséges lakójára), amelyhez annyira ragaszkodott, és amely hite szerint ellátta őt, s ezért ellátott mindenkit azokkal az

erkölcsi, társadalmi és gyakorlati vezérfonalakkal, amelyek szerint mindenkinek élnie kell. Ahogy múlt az idő, és ő egyre mélyebbre süllyedt abba a futóhomokba, amelyet talán valótlan valóságnak lehetne nevezni, úgy érezte,

36 hogy elköteleződik annak a másik, ragyogóbb világnak sok lakója mellett, s úgy gondolta, hogy e tagságra neki is joga van, akár egy mai Dorothynak, aki azt fontolgatja, hogy végleg Ózhoz költözik; majd egy ismeretlen időpontban kialakult benne egy – teljes egyoldalúsága folytán – egészségtelen szenvedély egy bizonyos televíziós személyiség, a gyönyörű, szellemes és imádott Miss Salma R iránt, s e rajongását egészen pontatlanul szerelemnek vélte. Ennek az úgynevezett szerelemnek a nevében lelkesen eltökélte magát, hogy követi „szerelmesét” a televízió képernyőjén keresztül abba a fennkölt, nagy felbontású valóságba, amelyben ő és a hozzá hasonlók lakoznak, és tettek, valamint kegyelem révén elnyeri a szívét.

Lassan beszélt és lassan is mozgott, húzta egy kicsit a jobb lábát – maradandó következménye volt ez egy drámai, sok évvel azelőtti Agyi Történetnek, amely a memóriáját is károsította, úgyszólván míg a távoli múlt eseményei élénkek maradtak, a középkorú életéről szóló emlékeket csak találgatni tudta, nagy hiátusokat és réseket kellett betömnie, akár egy hamar munkát végző kőművesnek, hamis emlékekkel, amelyeket talán a tévében látott dolgokból rakott össze. Évei számához képest különben elég jó formában volt. Magas, mondhatni talán nyúlánk férfi volt, olyasféle, amilyeneket El Greco nyurga képein és Alberto Giacometti keskeny szobrain lehet látni, és bár az ilyen emberek (jobbára) hajlamosak a mélabúra, ő a régi iskola úriembereinek vidám mosolyával és elbűvölő modorával volt megáldva, mindkettő becses érték egy kereskedelmi utazónál, mert e foglalkozást űzte élete virágjában hosszú ideig. Ráadásul maga a neve is vidám volt: Smile. *Mr. Ismail Smile, üzletkötő, Smile Pharmaceuticals Inc., Atlanta, Georgia*, állt a névjegykártyáján. Ügynökként mindig büszke volt rá, hogy ugyanaz a neve, mint a vállalaté, amelyet képvisel. A családneve. Bizonyos tekintélyt kölcsönzött neki, legalábbis úgy hitte. Ám nem ezen a néven ismerték utolsó, legostobább kalandja során.

(A szokatlan családnév, a *Smile*, ha már itt tartunk, az *Ismáil* amerikanizált változata, úgyszólván az öreg utazó ügynök valójában Mr. Ismail Ismail, vagy másképpen Mr. Smile Smile volt. Barna bőrű férfi, aki egy barna bőrű nőre vágyik Amerikában, de ő nem faji alapon tekintett a történetére. Mondhatni kibújt a bőrből. A sok dolog közül ez volt az egyik, amit lovagi szolgálata majd megkérdőjelez és megváltoztat.)

Minél többet gondolt az imádott nőre, annál világosabbá vált előtte, hogy egy ilyen pompás személyiség nem ájul el az örömtől, ha egy vadidegen kijelenti, hogy fülig szerelmes belé. (*Ennyire* örült nem volt.) Ezért be kell bizonyítania, hogy méltó rá, és mostantól fogva csak ilyen bizonyítékokról fog gondoskodni. Igen! Bőségesen bebizonyítja kiválóságát! Amikor elkezd

lovagi szolgálatát, szerelmének tárgyát állandóan tájékoztatnia kell majd a tetteiről, úgyhogy levelezést szándékozott kezdeményezni, írni akart egy sor levelet, amelyekben feltárja őszinteségét, érzelmeinek mélységét, és hogy milyen messzire kész elmenni a hölgy kezének elnyeréséért. Gondolkodásának e pontján valamiféle félnkség kerítette hatalmába. Ha feltárja előtte, milyen szerény a társadalmi helyzete valójában, akkor ő talán bájos kacajjal a szemébe hajítja a levelét, és örökre végez vele. Ha elárulja korát, vagy lefesti külsejét, ő talán derús borzadállyal hőköl hátra az információtól. Ha megírja neki a nevét, az elismerten tiszteletreméltó Smile nevet, amelyhez nagy pénz társul, a hölgy rosszkedvében talán értesíti a hatóságokat, amelyek rajongása tárgyának kérésére levadásszák őt, mint egy kutyát, amitől a szíve megszakad, és minden bizonnyal meghal. Ezért egyelőre titokban tartja majd valódi kilétét, és csak akkor fed fel, amikor levelei meg a bennük foglalt tettek meglágyítják a hölgyet irányában, és fogadókésszé teszik a közeledésére. De honnan fogja tudni, hogy eljött ez a pillanat? Erre a kérdésre majd később kap választ. Most az a fontos, hogy elkezdje. És egy nap felötlött benne a megfelelő név, amelyet használhat, a minden identitások legjobbika, amelyet felölthet, s történt ez az álom és az ébrenlét közti pillanatban, amikor a szemhéjunk mögött elképzelt világ belecsöppenti varázsát abba a világba, amelyet nyitott szemmel látunk.

Aznap reggel mintha álomban szólította volna meg ébren lévő önmagát.

– Nézd meg magad – mormolta félig alvó énje a félig ébren lévőnek. – Magas vagy, sovány, vén, mégis csak a legziláltabb szakállt tudod növeszteni, mintha egy pattanásos tinédzser volnál. És igen, valld be, talán hiányzik is egy kereked, amolyan felhőjáró fickó vagy, aki szilárd talajnak hiszi a gomolyfelhőt, a zivatarfelhőt, sőt a fátyolfelhőt is. Csak emlékezz vissza, mi volt a kedvenc zenéd gyerekkorodban! Tudom, manapság azt a gajdolászást szereted, amit az *American Idol*-ban meg a *The Voice*-ban hallasz. De akkoriban azt szeretted, amit művészetkedvelő apád, s te magadévá tetted a zenei ízlését. Emlékszel a kedvenc lemezére? – Ekkor a félálom-Smile széles mozdulattal előhúzott egy nagylemezt, amelyet a féléber-Smile azonnal felismert. Jules Massenet operája volt, a *Don Quichotte*. – Csak lazán támaszkodik Cervantes nagy remekművére, ugye – me-rengett a fantom. – És ami téged illet, te is csak lazán támaszkodsz magadra.

Ezzel eldőlt. Csíkos pizsamájában kimászott az ágyból – gyorsabban a szokásosnál –, és összecapta kezét. Igen! Ez lesz az álnév, amelyet szerelmes leveleiben használ. Ő lesz a hölgy leleményes gavallérja, Quichotte. Ő lesz Ginevra Lancelotja, aki elviszi kedvesét a Joyous Gardba. Ő lesz – Chaucer *Canterbury mesék* című művét idézve – a nemes, tökéletes lovag.<sup>1</sup>

Ez a bármi-megtörténhet kora, emlékeztette magát. Sok embert hallott, aki ezt mondta a tévében meg a túlajtott videoklipekben, amelyek a kibertérben úsztak, s ez az új technika csak további lökést adott függőségének. Nem voltak többé szabályok. És a bármi-megtörténhet korában, nos, bármi megtörténhetett. Régi barátok új ellenségekké válhattak, és a hagyományos ellenségek az ember új legjobb barátai, sőt a szerelmesei is lehettek. Már nem lehetett megjósolni az időjárást, a háború valószínűségét vagy a választások kimenetelét. Egy nő beleszerethetett egy malackába, egy férfi összeköltözhetett egy bagollyal. Egy szépség elaludhatott, és amikor megcsókolták, s ettől felébredt, beszélhetett egy másik nyelven, és ez az új nyelv teljesen megváltozott személyiséget tárt fel. Árvíz önthette el az ember városát. Egy tornádó elvihette a házat egy távoli földre, ahol földet érésekor szétlapított egy boszorkányt. Bűnözőkből lehetett király, és királyok lepleződhetnek le mint bűnözők. Egy férfi rájöhethet, hogy a nő, akivel él, apja törvénytelen gyermeke. Egy egész nemzet vethette le magát a szikláról, akár a lemmingek raja. Emberekből, akik elnököt játszottak a tévében, elnök lehetett. Elfogyhatott a víz. Egy nő olyan gyermekkel lehetett terhes, akiről kiderült, hogy visszatérő isten. Szavak elveszthették jelentésüket, és újra tehettek szert. A világ véget érhetett, ahogy legalább egy kiemelkedő tudós-vállalkozó jósolta ismételten. És a véget majd gonosz illat lengi be. És egy tévésztár csodálatos módon viszonyozhatta egy bolond, vén fráter szerelmét, aki ettől valószínűtlenül romantikus diadalt aratott, amely hosszú, de sekélyes életét végre a fenségesség sugárzásával ragyogta be.

Quichotte nagy döntése az új-mexikói Gallup (21 678 lakos) Red Roof Innjében született meg. Az utazó ügynök vágyakozva és irigyen nézte Gallup történelmi El Rancho szállodáját, amely a westernfilmek aranykorában a környéken forgató sok filmcsillagot látott vendégül John Wayne-tól és Humphrey Bogarttól Katharine Hepburnig és Mae Westig. Az El Ranchót azonban ő nem tudta megfizetni, ezért elhajtott mellette a szerényebb Red Roofba, amely éppen megfelelt neki. Olyan ember volt, aki megtanulta, hogy zokszó nélkül fogadja sorsát. Szólt a tévé aznap reggel, amikor fényes, új személyazonosságára ébredt – úgy aludt el, hogy elfelejtette kikapcsolni a készüléket –, és a KOB-4 meteorológusa, Steve Stucker beszélt, felvonultatva a kutyákat, köztük az olyan híres időjós-ebeket, mint Radar, Rez, Squeaky és Tuffy. Ez azt jelentette, hogy péntek van, és az új nevet kapott Mr. Quichotte (nem érezte úgy, hogy a megtisztelő *Don* nevet is kiérdemelte mellé), akit ez az új elszánás nagy energiával töltött el, mert megnyitotta előtte a szerelemhez vezető, virágokkal telehintett utat, tele volt izgalommal, bár egy fárasztó hét végén járt, miután végiglátogatta a környék gyógyászati helyeit Albuquerque-ben és másutt. Az előző napot a Rehoboth McKinley Christian Health Care Servicesnél, a Western New Mexico Medical Groupnál és a Gallup Indian Medical Centerben töltötte (ez utóbbi gondoskodott a város jelentős számú őshonos

népességéről, a hopi, navahó és zuni törzs tagjairól). Az eladás jól ment, úgy gondolta, bár kérdő homlokráncolások és zavart kis nevetések fogadták azokat a kedélyes utalásait, hogy nemsokára magába New York Citybe (8 623 000 lakos) utazik vakációra az új barátnőjével, egy Nagyon Híres Hölgygel, a Must See TV királynőjével. És kis szellemessége az Indian Medical Centerben – „Tulajdonképp én is indián vagyok! Csak barna, nem réz! Szóval örülök, hogy itt lehetek, indián vidéken.” –, egyáltalán nem jött be. 39

Már nem volt állandó lakhelye. Az út volt az otthona, a kocsi a nappalija, a bőrröndje a ruhásszekrénye, és egy sor Red Roof Inn, Motel 6, Days Inn és hasonló vendégfogadó látta el ágygal meg tévével. Jobban szerette azokat a helyeket, ahol legalább néhány fizetős csatorna volt, de ha egy sem állt a rendelkezésére, beírta a normál kínálattal is. Ám ezen a reggelen nem volt ideje a helyi meteorológusra és a megmentett kutyáira. Beszélni akart a barátaival a szerelemről meg a lovagi szolgálatról, amelyre készül.

Az igazság az, hogy szinte már nem voltak barátai. Ott volt a gazdag unokatestvére, munkaadója és patrónusa, dr. R. K. Smile, ott volt dr. Smile felesége, Happy, de egyikükkel sem töltött időt, aztán ott voltak a portások némely motelban, amelyet gyakran látogatott. Voltak néhányan szétszórva az országban meg a glóbuszon, akik talán még mindig tápláltak valami barátságához hasonló érzést irányában. Ott volt mindezekelőtt egy nő New York Cityben (Emberi Trambulinnak nevezte magát), aki talán megint rámosolyog, ha szerencséje van, és a nő elfogadja a bocsánatkérését. (Tudta vagy tudni vélte, hogy bocsánatot kell kérnie, de csak részben emlékezett rá, hogy miért, és néha úgy gondolta, hogy sériült memóriája talán a feje tetejére állította a dolgokat, és a nőnek kell bocsánatot kérnie tőle.) De nem tartozott társadalmi csoporthoz, társakhoz, csapathoz, nem voltak igazi cimborái, mert már rég otthagyta a társadalmi sürgés-forgást. Facebook-oldalán volt egy csoport, amelynek tagjait bejelölte, vagy akik őt jelölték be, hozzá hasonló utazó ügynökök, valamint egypár magányos farkas, hencegők, exhibicionisták és buja hölgyek, akik annyira viselkedtek erotikusan, amennyire a közösségi média némiképp puritán szabályai lehetővé tették. Ezek az idézőjeles barátok mind egy szálig látták a tervét, amikor ő lelkesen posztolta ezt a kelekótya, az esztelenséget súroló meszterkedést, és a saját érdekében megpróbálták lebeszélni arról, hogy üldözze és zaklassa Miss Salma R-t. Válaszul a posztjára homlokráncoló emoji és bitmoji jelentek meg, rosszállóan lengették ujjukat, és ott volt egy gif magáról Salma R-ről is, aki összehúzta szemét, kinyújtotta nyelvét, és ujjával körözött a jobb halántékánál, mindezen gesztusok pedig mind azt az egyetemes gondolatot közvetítették, hogy ő megzakkant. Őt azonban nem lehetett eltéríteni.

Az ilyen történetek általában nem szoktak jól elsülni.